

Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије
Бијељина

Универзитет у Нишу
Економски факултет

Привредна комора Републике Српске
Подручна привредна комора
Бијељина

VIII Интернационални научни скуп
8th International Scientific Symposium

ЕКОНБИЗ
економија и бизнис

ЗБОРНИК АПСТРАКАТА

Тема скупа:

УПРАВЉАЊЕ ПРОМЈЕНАМА У УСЛОВИМА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ

Theme of the meeting:

CHANGE MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Бијељина, 18. и 19. јун 2020. године

Назив издања:

ЕконБиз 2020 – Економија и бизнис
Зборник апстраката

Издавач:

Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије Бијељина

Главни и одговорни
уредник:

Доц. др Весна Петровић, декан

Програмски одбор / Programming Board:

- Доц. др Весна Петровић**, Предсједник Програмског одбора, декан Факултета пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Бранислав Боричић**, Економски факултет Београд, Београд, Република Србија
- Проф. др Тадија Ђукић**, Економски факултет Ниш, Ниш, Република Србија
- Проф. др Анто Гајић**, Привредна комора Републике Српске, Подручна привредна комора Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Рајко Радовић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Бранко Крсмановић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Срђан Дамјановић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Спасоје Тушевљак**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Драго Вуковић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Витомир Старчевић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Зоран Мاستило**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Мирела Митрашевић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Марко Маловић**, Факултет пословне економије Бијељина, Бијељина, Република Српска, БиХ
- Проф. др Петар Веселиновић**, Економски факултет Крагујевац, Крагујевац, Република Србија
- Проф. др Станко Станић**, Економски факултет Бања Лука, Бања Лука, Република Српска, БиХ
- Проф. др Јелена Кочовић**, Економски факултет Београд, Београд, Република Србија
- Проф. др Раде Станкић**, Економски факултет Београд, Београд, Република Србија
- Проф. др Александар Живковић**, Економски факултет Београд, Београд, Република Србија
- Проф. др Јадранка Ђуровић Тодоровић**, Економски факултет Ниш, Ниш, Република Србија

Академин, проф. др Ненад Вуњак, Висока школа модерног бизниса Београд,
Београд, Република Србија

Проф. др Отилија Седлак, Економски факултет Суботица, Суботица, Република Србија

Проф. др Стеван Стевић, Економски факултет Брчко, Брчко, Дистрикт Брчко БиХ

Проф. др Драган Микеревић, Економски факултет Бања Лука, Бања Лука, Република
Српска, БиХ

Проф. др Ново Плакаловић, Економски факултет Пале, Пале, Република Српска, БиХ
Miller Alexander, Ph.D., Omsk State University N.A. F.M. Dostoevsky, Faculty of
Economics, Russia

Attila Fabian, Ph.D., University of Sopron, Faculty of Economics, Hungary

Ivan Brezina, Ph.D., University of Economics in Bratislava, Faculty of economic informatics,
Slovak Republic

Petr Fiala, Ph.D., University of Economics Prague, Faculty of informatic and statistics, Czech
Republic

Организациони одбор / Organizing Committee:

Доц. др Весна Петровић, Предсједник Организационог одбора

Проф. др Витомир Старчевић, Секретар Конференције

Проф. др Предраг Катанић

Проф. др Иван Мирковић

Доц. др Јелена Дамјановић

Доц. др Звјездана Гавриловић

Доц. др Сузана Марковић

Др Биљана Ковачевић

Мр Борислав Дракул

Мр Биљана Станивук

Наташа Тешић, мастер

Сузана Стевановић, мастер

Милијана Миловановић, мастер

Ања Рајак, мастер

Раде Божић, мастер

Вања Ђурић

Љубица Крсмановић

Јелена Вркеш

Марија Тошић

Напомена: Апстрактни су поређани по датуму пријема пријаве

Doc. dr Melvedin Jašarević

Internacionalni univerzitet u Goraždu

PРАВНА ОГРАНИЧЕЊА ПОСЛОВНОГ ОДЛУЧИВАЊА УПРАВЕ ДРУШТВА У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

U ovom radu će se razmotriti pitanje poslovnog odlučivanja uprave društva u postupcima koja se podvode pod institut stečaja. To su pitanja klasičnog stečaja i stečajne reorganizacije. Društvo obuhvaćeno stečajnim postupkom nalazi se u situaciji da mu je smanjena poslovna sposobnost. Pored toga, prava upravljanja imovinom stečajnog dužnika, prenose se na lice koje je u ovom postupku imenovano za stečajnog upravnika. Sa druge strane, postavlja se pitanje kakva je uloga organa upravljanja u kontekstu stečajne reorganizacije, kojom se dužnik može rehabilitovati. Naime, u ovom postupku je moguće stečajnim planom projicirati mjeru tzv. lične uprave, kojom se dužniku ostavlja mogućnost upravljanja imovinom iako je dužnik obuhvaćen postupkom stečaja. Naime, navedeno se postiže potvrđenim stečajnim planom, pa je interesantno analizirati u kojoj mjeri je ograničeno pravo raspolaganja imovinom u smislu navedene mjere, ali i u odnosu na klasični postupak stečaja? Ova pitanja će se aktualizirati u kontekstu važećih stečajnih propisa, teorijskih i empirijskih pokazatelja.

LEGAL LIMITATIONS OF BUSINESS MANAGEMENT DECISION IN THE BANKRUPTCY PROCEEDINGS

This paper will discuss the issue of business decision-making by the company's management in proceedings under bankruptcy. These are issues of classic bankruptcy or bankruptcy reorganization. The company involved in the bankruptcy procedure is in a situation where its business capacity is reduced. In addition, the rights to manage the assets of the

bankruptcy debtor are transferred to the person who has been appointed bankruptcy trustee in these proceedings. On the other hand, the question is what is the role of the governing body in the context of the bankruptcy reorganization, with which the debtor can rehabilitate. Namely, in this procedure it is possible to project a measure of the so-called “bankruptcy” plan. personal administration, which leaves the debtor with the opportunity to manage the assets even though the debtor is covered by bankruptcy proceedings. Namely, the above is achieved through a confirmed bankruptcy plan, so it is interesting to analyze the extent to which the right to dispose of property is limited in terms of the said measure, but also in relation to the classical bankruptcy procedure? These issues will be updated in the context of applicable bankruptcy regulations, theoretical and empirical indicators.

Мр Жељко Петровић

Републичка управа за геодетске и
имовинско-правне послове Бања Лука

**МЕЂУНАРОДНЕ САНКЦИЈЕ СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА
ЕКОНОМСКЕ САНКЦИЈЕ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ**

Међународне санкције су instrument дипломатске или економске природе којим се настоје промијенити активности или политике попут кршења међународног права или људских права, или политике које не поштују владавину права или демократска начела. Међународне санкције предузима држава или више њих против других држава из политичких разлога и повреда међународног права. То су по правилу ненасилне акције које се предузимају као би се државе присиле на промјену појединих аспеката ванске или унутрашње политике који се сматрају неприхватљивим и супротним међународном праву. Међународне санкције захваљујући привредним кретањима у свијету и узajамној повезаности држава, постале су изузетно дјелотворно политичко средство за рјешавање проблема у међународној

zajednici. Ekonomske sankcije sastoje se u uvođenju kaznenih carinskih stopa na uvoz robe, blokiranju izvoza robe u određenu državu ili potpunog prekida bilo kog oblika trgovine, čime se vrši pritisak na privredu date države. One se javljaju u obliku embarga, bojkota na uvoza robe, obustave ili zabrane davanja kredita itd. Predmet analize ovog rada jeste definisanje, geneza, funkcije, ciljevi međunarodnih sankcija sa posebnim osvrtom na ekonomske sankcije kao i njihova uloga u uslovima globalizacije u diplomatskim aktivnostima država u savremenoj međunarodnoj zajednici. Radom se ukazuje na činjenicu da međunarodne sankcije uz diplomatiju predstavljaju najefikasniju alternativu ratu kao sredstvo za rješavanje međunarodnih sporova. Poseban osvrt dat je na ekonomske sankcije te posljedice koje izazivaju po privrede država u uslovima globalizacije, ukazujući na veliku osjetljivost privrede svake države na blokadu protoka roba, lica i kapitala.

INTERNATIONAL SANCTIONS WITH PARTICULAR REFERENCE TO ECONOMIC SANCTIONS IN THE FACE OF GLOBALIZATION

International sanctions are instruments of a diplomatic or economic nature that seek to change activities or policies such as violations of international law or human rights, or policies that do not respect the rule of law or democratic principles. International sanctions are taken by a state or more against other states for political reasons and violations of international law. These are, as a rule, non-violent actions taken to force states to change certain aspects of foreign or domestic policy that are considered unacceptable and contrary to international law. International sanctions, thanks to economic developments around the world and the interconnectedness of states, have become an extremely effective political tool for dealing with problems in the international community. Economic sanctions consist of imposing penal tariffs on the import of goods, blocking the export of goods to a particular country, or completely

interrupting any form of trade, which puts pressure on the economy of that country. They occur in the form of embargoes, boycotts on the importation of goods, suspension or prohibition of lending, etc. The subject of analysis of this paper is to define, genesis, functions, goals of international sanctions with special reference to economic sanctions and their role in the conditions of globalization in the diplomatic activities of states in the contemporary international community. The paper points to the fact that international sanctions in addition to diplomacy represent the most effective alternative to war as a means of resolving international disputes. Special attention is given to economic sanctions and the consequences they cause for the economies of states in the conditions of globalization, pointing to the high sensitivity of the economy of each country to blocking the flow of goods, persons and capital.

Проф. др Теодор М. Петровић
Универзитет у Источном Сарајеву,
Економски факултет Брчко

Др Љиљана Ж. Танасић
Универзитет у Источном Сарајеву,
Економски факултет Брчко

УЛОГА, МЈЕСТО И СЕРТИФИКОВАЊЕ УПРАВЉАЧКИХ РАЧУНОВОЋА

Много је питања у вези са улогом рачуновођа у ери глобализације, највеће достигнуте и растуће међународне покретљивости капитала, роба идеја и људи. Улога управљачког рачуновође је постала значајна, не само на корпоративном, већ и на националном нивоу, па и на међународном нивоу. Његово мјесто је превасходно претрпјело метаморфозу од припремача бројчаних извјештаја до високог специјалисте информационе подршке одлука, пословног партнера менаџмента, интерног консултанта, организационог едукатора и сл. Сертификовање управљачких рачуновођа проистиче из схватања и

потребе да то, одговорно занимање, буде лиценцног карактера повезано са врло високим образовним и стручним захтјевима у земљама развијенијег рачуноводства. У Босни и Херцеговини је предвиђено сертификавање рачуновођа и ревизора, док посебног сертификата за овлашћеног управљачког рачуновођу за сада нема. Рачуноводствена професија је развила своје етичке стандарде који су преузети и у Босни и Херцеговини, а који важе и за управљачке рачуновође. Међутим, специфична улога управљачког рачуноводства доводи до кодификације Стандарда етичког понашања за управљачке рачуновође од стране професионалних организација. Циљ рада је истражити улогу и мјесто управљачких рачуновођа, њихове изазове и перцепције јавности, као и сертификавање и етичке стандарде за управљачке рачуновође у земљама развијеног рачуноводства и у Босни и Херцеговини. Резултати су показали да се стање у земљама напредног рачуноводствана и у Босни и Херцеговини, значајно разликује, те је неопходно да Босна и Херцеговина унаприједи смјернице на које се ослања, преузме праксе других који су у тој области остварили значајан напредак и одреди циљеве којима треба да тежи.

THE ROLE, POSITION AND CERTIFICATION OF MANAGEMENT ACCOUNTANTS

There are many questions about the role of accountants in the age of globalization, the greatest achievement and growing international mobility of capital, commodities, ideas and people. The role of a management accountant has become significant, not only at the corporate level but also nationally and internationally. His position has primarily undergone metamorphosis from a numerical reporter to a senior information decision support specialist, business management partner, internal consultant, organizational educator, etc. The certification of management accountants

stems from the understanding and the need for this responsible profession to be of a licensed nature associated with very high educational and professional requirements in countries with advanced accounting. The certification of accountants and auditors is envisaged in Bosnia and Herzegovina, while there is currently no specific certification for a certified management accountant. The accounting profession has developed its ethical standards, which have been adopted in Bosnia and Herzegovina, and also apply to management accountants. However, the specific role of management accounting has led to the codification of the Standards of Ethical Conduct for Management Accountants by professional organizations. The aim of the paper was to investigate the role and place of management accountants, their challenges and public perceptions, as well as the certification and ethical standards for management accountants in countries with advanced accounting and in Bosnia and Herzegovina. The results showed that the situation in countries with advanced accounting and in Bosnia and Herzegovina is significantly different, and Bosnia and Herzegovina must improve the guidelines it relies on, take on the practices of others who have made significant progress in this area, and to set goals to pursue.

Тања Дукић

а.д. “Боксит”, Милићи

ИНСТИТУЦИЈЕ ЕУ И ЊИХОВ ЗНАЧАЈ ЗА ОСТВАРЕЊЕ ЦИЉЕВА КОМУНИТАРНОГ ПРАВА

Комунитарно право или право ЕУ засновано је на поштовању начела аутономности, начела примата или наднационалности и начела непосредне примјене или непосредног дејства што га чини специфичним у односу на остале правне системе. Да би се обезбиједило несметано функционисање комунитарног права и

заштитио правни поредак ЕУ неопходно је ангажовање институција Европске уније.

Европска централна банка и Европски ревизорски суд немају активну улогу у заштити комунитарног права, али су све остале институције ЕУ укључене у обезбјеђивање несметаног функционисања комунитарног права. Посебно су значајне улоге Европске комисије која се сматра чуварем комунитарног права и Суда правде ЕУ који има задатак да осигура да државе чланице поштују право ЕУ, да пази на законитост поступања институција ЕУ и да одлучује о питањима тумачења или оцјене ваљаности права ЕУ.

THE EU INSTITUTIONS AND THEIR SIGNIFICANCE FOR ACHIEVING COMMUNICATION LAW GOALS

Communitarian law or EU law is based on respect for the principle of autonomy, the principle of the primacy or supra-nationality and the principle of direct application or direct effect which makes it specific in relation to other legal systems. To ensure the smooth functioning of community law and to protect the legal order of the EU, it is necessary involvement of the EU institutions.

The European Central Bank and the European Court of Auditors have no active role in the protection of community rights, but all other EU institutions actively involved in ensuring the smooth functioning of the Community Law. Especially significant role of the European Commission, which is considered the guardian of komnitarnog Rights and European Court of Justice, which is tasked with ensuring that Member States comply with EU law, keep an eye on the legality of the actions of the EU institutions and to decide on matters of interpretation or assessment of validity of EU law.

Проф. др Стево Пашалић
Универзитет у Источном Сарајеву,
Педагошки факултет Бијељина

Проф. др Ненад Лалић
Универзитет у Источном Сарајеву
Факултет пословне економије
Бијељина

Доц. др Дарко Пашалић
Телекомуникације РС, М:тел

ДЕМОГРАФСКА ДИМЕНЗИЈА ГЛОБАЛИЗАЦИЈЕ СА АКЦЕНТОМ НА БОСНУ И ХЕРЦЕГОВИНУ

Демографска димензија глобализације као фактор свјетског система огледа су у расту становништва, наталитету, фертилитету, морталитету, миграцијама, депопулацији, дерегулацији тржишта рада, дерегулацији капитала и отворених граница. Дакле, у рјешавању глобалних проблема савременог свијета, важну улогу има демографска динамика Посљедице глобалне демографске промјене огледају се у старењу становништва, продуженом трајању живота, високој смртности становништва у најнеразвијенијим дијеловима свијета (Африка), те високим природним прираштајем у арапском, азијском и индијском свијету. Депопулација је присутна у западним културама. Европска унија, а посебно источна и југоисточна Европа, су највећи депопулациони простори у свијету. Присутно је и слабљење друштвених породичних веза, промјена начина живота под утицајем глобализације и нове вриједносне промјене. Посебно је уочљиво распадање традиционалне породице, афирмација различитих сексуалних оријентација, одустајање од рађања, или рађање једног односно два дјетета. Све је извјеснија потреба увоза радне снаге и смањење аутохтоног становништва, што је довело до промјене демографске слике и културног идентитета појединих друштава. Демографска димензија глобализације евидентна је и на простору БиХ. БиХ је земља са slabим демографским ресурсима и израженом

укупном депопулациојом од 90-тих година прошлог вијека. У БиХ се демографска транзиција скоро завршила и дала је за резултат доминацију старије популације, мање од 45% популације је испод 30 година (у БиХ је 35%), те до $\frac{1}{4}$ становништва старијег од 60 година (у БиХ је 20%).

DEMOGRAPHIC DIMENSION OF GLOBALIZATION WITH THE ACCENT ON BOSNIA AND HERZEGOVINA

The demographic dimension of globalization as a factor of the world system is reflected on population growth, birth rates, fertility, mortality, migration, depopulation, labor market deregulation, capital deregulation and open borders. Consequently, demographic dynamics play an important role in addressing global problems of the modern world. The consequences of global demographic change are reflected on aging population, prolonged life expectancy, high mortality in the underdeveloped parts of the world (Africa), and high birth rate in the Arab, Asian and Indian world. Depopulation is present in Western cultures. The European Union, and especially Eastern and Southeastern Europe are the largest depopulation areas in the world. There is also a weakening of social family bonds, a change in the lifestyle influenced by globalization, and a new value change. The disintegration of the traditional family is particularly noticeable, the affirmation of different sexual orientations, not giving birth, or the birth of one or two children. The need to import labor force and reducing the indigenous population is increasing, leading to a change in the demographic picture and cultural identity of individual societies. The demographic dimension of globalization is also evident in BiH. BiH is a country with low demographic resources and pronounced total depopulation since 1990s. In BiH, the demographic transition is almost complete and has resulted in the dominance of the elderly population, less than 45% of the population is below 30 years old (in BiH it is 35%), and up to $\frac{1}{4}$ population over 60 years old (in BiH it is 20%).

Доц. др Јелена Дамјановић

Универзитет у Источном Сарајеву,

Факултет пословне економије Бијељина

ПРАВО КОНКУРЕНЦИЈЕ У ДИГИТАЛНОЈ ЕКОНОМИЈИ

Право конкуренције као и остале гране права је са развојем дигиталне економије претрпјело велике промјене. Управљање промјенама у ери глобализације се показало као велики изазов за законодавства како развијених тако и неразвијених економија свијета. Обзиром да привреда једне земље није затворена, и да се робе и услуге крећу прелазећи границе других земаља, правне норме из ове области се простиру ван граница националног законодавства што неминовно доводи до сукоба закона у овој области права. Зато и не чуди велики број билатералних и мултилатералних конвенција које регулишу Право конкуренције на начин да се изврши хармонизација и унификација права. Развојем дигиталне економије број понашања који се могу подвести под кршење Права конкуренције се све више повећава, што доводи до другог битног питања а то је како заштити права потрошача, када се купопродаја обавља у оквиру дигиталне економије. Како спријечити злоупотребу доминатног положаја и створити колико толико једнак положај између учесника на тржишту, купца и продавца. Повезаност прописа Права конкуренције и Права потрошача је у ери глобализације изражена више него икада, поготово ако се креће у смјеру да потрошачи не само треба да буду заштићени од недозвољених радњи произвођача и продаваца роба, већ да се читав однос према потрошачима мора промијенити, јер од избора и лојалности потрошача одређеном производу зависи и опстанак друге стране. Многе велике компаније су престале да постоје јер нису могле да иду у корак са потребама које потрошач има

у модерном свијету, које нису више основне економске потребе, али су подједнако битне у ери глобализације.

COMPETITION LAW IN THE DIGITAL ECONOMY

Competition law and other branches of law have undergone major changes with the development of the digital economy. Managing change in the age of globalization has proven to be a great challenge for the legislations of both developed and underdeveloped economies of the world. Since the economy of one country is not closed and goods and services move beyond the borders of other countries, legal norms in this area extend beyond the boundaries of national legislation, which inevitably leads to conflicts of law in this area of law. That is why it is not surprising that a large number of bilateral and multilateral conventions regulating Competition Law are implemented in order to harmonize and unify the law. With the development of the digital economy, the number of behaviors that can be infringed by Competition Laws is increasing, leading to another important issue, which is how to protect consumer rights when the sale is conducted within the digital economy. How to prevent the abuse of a dominant position and create a level playing field between market participants, buyer and seller. The relationship between competition law and consumer rights in the age of globalization is more pronounced than ever, especially if it moves in the direction that consumers should not only be protected from the illicit actions of manufacturers and sellers of goods, but that the whole attitude towards consumers must be changed, since the choice and consumer loyalty to a particular product depends on the survival of the other party. Many large companies have ceased to exist because they could not keep up with the needs that the consumer has in the modern world, which are no longer basic economic needs, but are equally important in the age of globalization.

Сандра Зец

Јована Перић Деспотовић
АД „Комуналац“ Бијељина

Емир Берберовић

ИЗАЗОВИ ДИГИТАЛНОГ МАРКЕТИНГА У ТУРИЗМУ

Захваљујући дигиталном маркетингу, успостављена су нова правила игре и на пољу туризма. Очигледно је да је 21. вијек доба експлозије дигиталног маркетинга на многим подручјима, па и на подручју туризма. Маркетиншки буџет у туризму је све више усмјерен на Google и Facebook оглашавање. Дигитални маркетинг је идеалан продавац који привлачи купце на до сад неуобичајен начин. Поред тога што омогућава ниже трошкове оглашавања и промоције и глобални домет маркетинг кампања, отворена је и могућност праћења резултата маркетинга у реалном времену, као и лакшег прилагођавања кампања у било ком моменту. Инсистирајући на употреби нових веб технологија и комуникацији путем друштвених мрежа, доприноси се у знатној мјери попуњавању смјештајних капацитета. Након подсјећања на концепт дигиталног маркетинга, рад је усмјерен на обиљежја туризма у 21. вијеку односно факторе и трендове туристичког тржишта. Поменуће тезе доводе до закључака везаних за будући рад и изазове дигиталног маркетинга у туризму. Дакле, не умањујући значајне предности дигиталног маркетинга за подручје туризма, указано је на кључне изазове са којима се креатори дигиталног маркетинга у туризму суочавају. На основу тога, изведен је закључак везан за питање у ком правцу усмјерити даља истраживања.

THE CHALLENGES OF DIGITAL MARKETING IN TOURISM

By the virtue of digital marketing, some new rules have been established in the field of tourism as well. It is obvious that the 21st century is the age

of a digital marketing explosion in many fields , as well as in the field of tourism. The budget for marketing is getting ever more directed towards the Google and Facebook advertisement. Digital marketing is an ideal seller which attracts the costumers on so far unusual way. Beside the fact that it provides lower expenses of advertisement and promotion, the possibility of tracking marketing results in real time, as well as an easier adjustment of campaigns in any giving moment was opened. Insisting on the use of these new web technologies and communication via social networks, all of that contributes significantly to the filling of accommodation capacities. After following up on the concept of digital marketing, the work was directed on the features of tourism in 21st century, that is on the factors and trends of a touristic market. Thesis which were mentioned all bring to the conclusions which are bound for the future work and challenges of the digital marketing in tourism. So, without diminishing significant advantages of digital marketing for the field of tourism, it was indicated on the key challenges with which the digital marketing creators have to coup with in the field of tourism. Based on this, conclusion was reached in regard in which direction should the research be directed.

Доц. др Марија Пантелић

Економски факултет Универзитета у
Београду

МОГУЋНОСТИ И ОГРАНИЧЕЊА У ПРИМЕНИ ПРИНЦИПА РАЧУНОВОДСТВА ФЕР ВРЕДНОСТИ

Рачуноводствени принципи су уграђени у законску и професионалну регулативу, али имају и функцију допуне рачуноводствених стандарда кад год нека питања нису експлицитно регулисана стандардима или/и постоји висок степен просуђивања. Увођењем рачуноводства фер

вредности у нормативну основу финансијског извештавања, нарушавају се принцип конзервативизма и принцип историјског трошка, принцип реализације се суспендује а мечинг принцип се суштински мења. Наиме, услед промене главне сврхе финансијског извештавања, принципи традиционалног рачуноводства чијим уважавањем се омогућавало утврђивање што тачнијег и упоредивог периодичног резултата постају неподобни за испуњење циљева савременог финансијског извештавања. Околност да је висококвалитетно финансијско извештавање информациона основа за инвеститоре и остале стејкхолдере и рачуноводствени идеал, стимулисала је рачуноводствену праксу на даљу изградњу рачуноводствених принципа, а рачуноводствену теорију на испитивање постојећих и развој савремених принципа процењивања који су у функцији реализације циљева финансијског извештавања. С тим у вези, у раду је фокус стављен на принципе рачуноводства фер вредности који се истичу у стручној литератури и чија је садржина инкорпорирана у стандарде финансијског извештавања. Поред анализе суштине и садржине принципа рачуноводства фер вредности, у раду се испитују могућности и ограничења као и предуслови за њихову успешну примену у савременом финансијском извештавању.

OPPORTUNITIES AND LIMITATIONS IN APPLYING FAIR VALUE ACCOUNTING PRINCIPLES

Accounting principles are incorporated into legal and professional regulation, but they also have the function of supplementing accounting standards whenever some issues are not explicitly regulated by standards or / and there is a high degree of judgment. Incorporating fair value accounting into the normative basis of financial reporting violates the principle of conservatism and the historical cost principle, the realization principle is suspended and the matching principle is fundamentally

changed. Namely, due to the change in the main purpose of financial reporting, the principles of traditional accounting, whose respect enabled to determine as accurately as possible and comparable periodic results, become ineligible to meet the objectives of modern financial reporting. The fact that high-quality financial reporting is the information base for investors and other stakeholders and the accounting ideal has stimulated accounting practices to further development accounting principles, and accounting theory to examine existing and develop modern valuation principles that are in function to achieve the goals of financial reporting. In regard to this, the paper focuses on the principles of fair value accounting that stand out in the professional literature and whose content is incorporated into the financial reporting standards. In addition to analyzing the substance and content of the principles of fair value accounting, the paper examines the possibilities and limitations as well as the preconditions for their successful application in modern financial reporting.

Prof. dr Snežana Todosijević Lazović

Ekonomski fakultet Univerziteta u Prištini
sa privremenim sjedištem u Kosovskoj
Mitrovici

Dr Radmilo Todosijević

Redovni profesor u penziji,
Ekonomski fakultet Subotica

DINAMIKA PROMENA I IZAZOVI BUDUĆNOSTI

Nije u pitanju samo nastup globalizacije kao izraza sile i moći! Afirmacija evolutivne, cirkularne i digitalne ekonomije, te dominacija interneta, nastup veštačke inteligencije, robotike i informatičkih tehnologija afirmiše dva procesa: afirmacija inovativnog i obezvređivanje dostignutog. Potvrđujemo dvojno dejstvo tehničkog progressa, ubrzanje promena brzinom ubrzanja i strah od iznenadjenja i dolazeće budućnosti. Globalizacija i lokacija, tržište i digitalizacija, svet rada suprotan

pozitivizmu, determinizmu i bihevizizmu. Da li će digitalizacija eliminisati tržište kao što je tržište eliminisalo feudalizam? Čovek postaje osnovni činilac svih postupaka i procedura i kao takav odgovoran za ponašanja i događanja u procesima promena. Ako je tehnologija generator promena, tada se postavlja pitanje opstanka starih kontrolnih mehanizama kreiranih za upravljanje promenama u prošlom vremenu. Lančana reakcija je nužna. Ako je vremenska dimenzija inherentna upravljanju, tada možemo postaviti pitanje, koliko je vremena potrebno jednom organizacionom sistemu i delovima koji ga konstituišu i čine njegovu strukturu, da se reorijentišu saglasno nastupajućoj promeni i da istovremeno razmišljaju o novoj nastupajućoj. Vreme nema supstitut i zato naglasak na dinamici promena. Identifikovaćemo u radu područja dejstava nastupajućih promena evolutivnog tipa, u sadejstvu sa robotikom, veštačkom inteligencijom, telekomunicacijama i digitalnom umreženošću. Daćemo i odgovor na pitanje da li globalizacija sputava promene ili ih podstiče. Svaka promena deluje rušilački, ma kakvu pozitivnu orijentaciju imala. Ona izaziva i sukob koji je neminovan izmedju onih koji je prihvataju i onih koji odlažu njeno prihvatanje.

DYNAMICS OF CHANGE AND CHALLENGES OF THE FUTURE

It is not just about appearance of globalization as a force and power! Affirmation of digital, evolutionary and circular economy, as well as dominance of internet, occurrence of AI, robotics and IT, affirms two process': affirmation of innovative and devaluation of achieved. We confirm double action of technical progress, rapid changes and fear of surprises and upcoming future. Globalization and location, market and digitalization, world of work opposite of positivism, determinism and behaviorism. Will digitalization eliminate market just like men eliminated feudalism? Man is becoming a fundamental link of all steps and procedures and as such is responsible for behavior and happenings in process' changes. If technology is a generator of changes, than existence of old control mechanisms made for managing changes in past time is at

stake. Chain reaction is necessary. If time dimension is inherent to managing, we can then ask, how much time is needed for one organizational system and actions that make it up and its structure, to reorient in accordance with occurring change and at the same time think of new occurring change. Time doesn't have substitute and that is why accent is on dynamics of changes. We will identify fields of action of occurring changes of evolutionary type, in cooperation with robotics, AI, telecommunications, and digital networking. We will give answers to question if globalization is stopping changes or if it supports them. Every change acts destructively regardless of positive orientation. It causes conflict which is inevitable between those that accept and those that delay its acceptance.

Ма Сања Ковачевић

Књиговодствена агенција “Тим-сј”, Добој

НЕМАТЕРИЈАЛНА ИМОВИНА: РАЧУНОВОДСТВЕНИ И ПОРЕСКИ АСПЕКТ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Детерминанте вредности предузећа које превазилазе оквире енакотног утврђивања, неопходно је рачуноводствено обухватити како би се испоштовао основни циљ финансијског извештавања што је објективост. Категорије нематеријалне имовине несумњиво утичу на креирање вредности предузећа због чега је значајан Међународни рачуноводствени стандард (МРС) 38 који одређује критеријуме за њихово признавање, евидентирање и извештавање. Циљ овог рада јесте испитати у којој мери постоји примена овог стандарда на територији Републике Србије. Будући да су ранија истраживања указала на значајну појаву одређених категорија нематеријалне имовине у појединим секторима као што је нафтна индустрија и ИТ сектор, тежи се посебном осврту на ове области привреде како су оне у великој мери присутне у Републици Србији и дакако у повоју

нарочито када је реч о ИТ индустрији. Резултат истраживања тежи доношењу закључка да ли Република Србија прати западне земље када су у питању препознавање новог концепта вредности вредузећа.

INTANGIBLE ASSETS: ACCOUNTING AND TAX POLICY ASPECT IN REPUBLIC OF SERBIA

Value of a company can not always be measured exactly and is often determined subjectively. Following that rule can be threatening to objective financial reporting. Intangible assets take part in value creation of firm which is why is important International Accounting Standard (IAS) 38 since it covers the way this category should be presented, valued and reported. Aim of this paper is to examine wheater this Standard is properly in use by the entities in the Republic of Serbia. Previous research in this field came up with conclusion that there is significant part of intangible assets in certain industries such as oil and IT and since those sectors are highly present in the Republic of Serbia they will be also observed in this article. The result of this research will be the base for decision making - is the Republic of Seriba able to measure new concept of firm value.

Ма Рада Цвијановић Панић

Жељезнице Републике Српске а.д. Добој

ПОТРЕБА И ЗНАЧАЈ РАЗВОЈА ЛОГИСТИЧКОГ ЦЕНТРА У ДОБОЈУ

Будући да Република Српска и Босна и Херцеговина желе да развијају извозно оријентисану привреду, неопходно је обезбиједити одговарајућу подршку у домену логистике, првенствено кроз примјену савремених технологија транспорта, складиштења, паковања и претовара робе. Логистички центри представљају кључне елементе те подршке и њиховим развојем и изградњом доћи ће до привлачења међународних робних и транспортних токова, страног капитала и мултинационалних компанија које би из ових центара

покривале регионално тржиште не само Босне и Херцеговине, већ и сусједних земаља. Ови центри се могу представити као савремени објекти у којим се прикупља, чува, дорађује и припрема роба за даљу дистрибуцију до купаца. Ослањајући се на свјетска искуства која показују да се логистички центри искључиво оснивају у оквиру великих транспортних чворова, предлажемо да се у Добоју изгради један савремени логистички центар. Сам географско саобраћајни положај Добоја, који се налази на раскрсници свих важнијих транспортних коридора и праваца у Босни и Херцеговини, представља изузетну погодност у погледу развоја једног оваквог центра. Развојем и изградњом логистичког центра у Добоју обезбиједиће се подршка извозно оријентисаној привреди, производним и трговачким системима, као и смањење логистичких и укупних трошкова репродукције. Такође ће се омогућити укључивање Босне и Херцеговине, Републике Српске и шире регије Добоја у јединствени европски транспортни систем и међународне робне токове. Овај рад има за циљ да представи концепт развоја логистичког центра у Добоју, и да укаже на његов значај како за ширу регију Добоја, тако и за Републику Српску и Босну и Херцеговину.

NECESSITY AND IMPORTANCE OF DEVELOPMENT OF A LOGISTICS CENTRE IN DOBOJ

Bearing in mind that the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina want to develop export oriented economy, it is necessary to provide appropriate logistic support, primarily through the application of modern transport technologies, warehousing, packaging and reloading. Logistics centres play a crucial role in that support and through their development and construction, multinational goods and transport flows, foreign capital and multinational companies would be attracted, and they would cover not just the regional market of Bosnia and Herzegovina but also neighbouring countries. These centres can be represented as modern

objects in which goods is collected, stored, processed and prepared for further distribution towards buyers. Relying on experiences from around the world one can see that logistic centers are solely founded within big transport intersections, we are suggesting that one modern logistics center should be build in Doboј. The geographical position of Doboј, which is on the intersection of all major transport corridors and roadways in Bosnia and Herzegovina, is an exceptional convenience for developing one such centre. Development and construction of a logistisc centre in Doboј will provide support to export oriented economy, production and commercial systems, as well as a decrease of logistic and total reproduction expenses. Also, this would include Bosnia and Herzegovina, Republic of Srpska and greater Doboј into a unique European transport system and international flows of goods. The aim of this work is to represent a concept of the development of a logistisc centre in Doboј, to point out its importance not just for the greater area of Doboј, but also for the Republic of Srpska and Bosnia and Herzegovina.

Проф. др Марија Петровић Ранђеловић
Економски факултет Универзитета у Нишу

Ма Марко Јанаћковић

УЛОГА МУЛТИНАЦИОНАЛНИХ КОРПОРАЦИЈА У ПРИМЕНИ КОНЦЕПТА ЗЕЛЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ У ИНДУСТРИЈИ ЦЕМЕНТА

Концепт корпоративне еколошке одговорности се недовољно примењује у земљама у развоју, посебно у оним у којима не постоји довољна примена законских прописа у области заштите животне средине која регулише начин обављања пословних активности учесника. У условима недовољне подршке државе, многе мултинационалне корпорације у сарадњи са Светским пословним саветом за одрживи развој су покренуле колективне акције како би усвојиле најбоље еколошке праксе у својим индустријама у циљу боље заштите окружења у којем се налазе. Реч је о усвајању зелених програма , и то је карактеристично за корпорације у индустрији

цемента која се суочава са бројним изазовима као што су: недостатак сировина, исцрпљивање резерви фосилних горива, повећана потражња за цементима и бетоном, изражена еколошка брига повезана за климатским променама. Могуће је идентификовати неколико различитих облика добровољних иницијатива путем којих мултинационалне корпорације настоје да постигну што повољнији положај на глобалном тржишту, и то су: (1) једностране иницијативе покренуте од стране предузећа у одсуству државне подршке, (2) усвајање еколошких стандарда на добровољној бази који су прописани од стране државе, и (3) споразуми у виду партнерстава настали као резултат сарадње јавних и приватних учесника. У раду је дат осврт на поједине мултинационалне корпорације из афричке државе Мароко и на начин на који оне усвајају најбоље еколошке праксе од других корпорација у индустрији цемента. Усвојене еколошке праксе могу повећати капацитете ових корпорација у домену заштите животне средине, и обезбедити им комуникационе вештине које ће унапредити сарадњу и размену идеја са другим корпорацијама.

THE ROLE OF MULTINATIONAL CORPORATIONS IN THE MAIN CONCEPT OF GREEN PRODUCTION IN THE CEMENT INDUSTRY

The concept of corporate environmental responsibility is under-implemented in developing countries, especially in those where there is insufficient application of environmental legislation regulating the way in which the business activities of the participants are carried out. In the face of insufficient government support, many multinational corporations, in collaboration with the World Business Council for Sustainable Development, have initiated collective action to adopt best environmental practices in their industries to better protect the environment. It is about adopting green programs, and this is characteristic of corporations in the

cement industry, which face many challenges such as: lack of raw materials, depletion of fossil fuel reserves, increased demand for cement and concrete, strong environmental concerns related to climate change. Several different forms of voluntary initiatives can be identified by which multinational corporations seek to achieve more favorable position on the global market, such as: unilateral initiatives initiated by enterprises in the absence of government support, adoption of environmental standards on a voluntary basis have been prescribed by the state, and partnership agreements resulting from the cooperation of public and private actors. This paper reviews individual multinational corporations from the African state of Morocco and how they adopt best environmental practices from other corporations in the cement industry. Adopted environmental practices can increase the capacity of these corporations in the field of environmental protection, and provide them with communication skills that will enhance collaboration and exchange of ideas with other corporations.

Ма Недељко Бабић

ZNAČAJ AKTIVNOSTI PRIVREDNE KOMORE U FUNKCIJI KOORDINACIJE PRIVREDNIH AKTIVNOSTI U USLOVIMA GLOBALIZACIJE

Savremene uslove poslovanja karakterišu česte tržišne oscilacije, česte promene zakonodavnih propisa, internacionalizacija poslovanja i sl. Uticaj globalizacije doveo je do sveobuhvatnih promena, kako na nacionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Predmet ovog istraživanja odnosi se na analizu aktivnosti privredne komore u funkciji koordinacije privrednih aktivnosti određene nacionalne ekonomije. Vođeni ciljem ovog istraživanja želimo da ukažemo na značaju privredne komore čije su aktivnosti uz sve ostale ekonomske, pravne i druge aktivnosti nadležnih institucionalnih

organa doprineli sveobuhvatnom privrednom razvoju. U ovom radu biće analiziran komorski sistem u Republici Srbiji, sa posebnim osvrtom na Privrednu Komoru Vojvodine. Takođe, analizom će biti obuhvaćeni ključni markoekonomski indikatori. Korišćena metoda istraživanja u ovom radu odnosi se na kvalitativni istraživački pristup, a izvori podataka korišćeni u radu podrazumevaju analizu aktulених načnih radova i literature, kao i званична документа надлежних институционалних тела. Оčekивани резултати истраживања неће садржати иновативне или емпијске резултате, циљ је на један систематичан начин приказати деловање привредне коморе, те на крају указати на значају активности коморског система у савременим условима пословања.

THE IMPORTANCE OF CHAMBER OF COMMERCE ACTIVITIES IN THE FUNCTION OF COORDINATION OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Modern business conditions are characterized by frequent market fluctuations, frequent changes in legislation, internationalization of business, etc. The impact of globalization has led to sweeping changes, both nationally and internationally. The subject of this research relates to the analysis of the activities of the Chamber of Commerce in order to coordinate the economic activities of a particular national economy. Guided by the aim of this research, we want to point out the importance of the chamber of commerce, whose activities, in addition to all other economic, legal and other activities of the competent institutional bodies, have contributed to the overall economic development. This paper will analyze the chamber system in the Republic of Serbia, with special reference to the Chamber of Commerce of Vojvodina. The analysis will also cover key marcoeconomic indicators. The research method used in this paper refers to a qualitative research approach, and the sources of data used in the paper include the analysis of current papers and

literature, as well as official documents of the competent institutional bodies. The expected results of the research will not contain innovative or empirical results; in fact, the aim is to systematically present the functioning of the chamber of commerce, and finally to point out the importance of the activity of the chamber system in contemporary business conditions.

Marija Tošić

Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina

Ma Rade Božić

Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina

Željko Nikolić

JU Narodna biblioteka i muzejska
zbirka Zvornik

KREIRANJE BAZA PODATATAKA O POTROŠAČIMA U CRM SISTEMIMA

Priključivanje društva u globalnu mrežu poslovanja uslovljeno je informaciono-tehnološkim uzdizanjem. Preduzeća kao nosioci ekonomskog razvoja, nezaobilazan su subjekt u navedenom procesu. Kako bi se prodaja održala u uslovima intenzivnije konkurencije, potrebno je svakom potrošaču pristupiti pojedinačno, odnosno izboriti se za povjerenje svakog potrošača. Ključni moment u takvom pristupu je uvođenje CRM sistema (Customer relationship management), naročito kada je riječ o robi masovne potrošnje. Kompanije koje posluju u zemljama u tranziciji, kako bi ostale u trendu sa razvojem konkurencije ili pak bili ispred, uvode ove sisteme u svoje poslovanje. Sama suština njihove implementacije je prilagođavanje svoje ponude svakom individualnom potrošaču, što je uslovljeno obezbjeđivanjem potrebnih informacija. Ove informacije igraju ključnu ulogu u datom sistemu poslovanja. Međutim, njihovo prikupljanje, čuvanje i obrada često predstavljaju problem ukoliko

se ovim aktivnostima ne pristupi na pravilan način. Sektor informacionih tehnologija je najčešće zadužen za provođenje i kontrolisanje cjelokupnog procesa manipulisanja informacijama. Zakonska regulativa štiti prava potrošača, te je neophodno postupati u skladu sa njom. Kako bi se izbjegli potencijalni problemi koje može da prouzrokuje nepravilno manipulisanje podacima, potrebno je adekvatno organizovati baze podataka i njihov sistem zaštite. U radu se nastoje pokazati pravilna djelovanja sektora informacionih tehnologija vezanih za manipulaciju informacijama, kreiranje baze i posljedice koje nose sa sobom ta djelovanja.

CREATING CONSUMER DATABASES IN CRM SYSTEMS

Position in the global business network is conditioned by information technology progression. Companies as a carriers of economic development are important entity in this process. In order to maintain sales in the conditions of intensive competition, it is necessary to approach each consumer individually to win his trust. A key moment in this approach is implementation of CRM (Customer relationship management), especially in the case of mass consumption goods. Companies in transition countries implement these systems in order to keep up with the competition or to be ahead. Result of this is adaptation of their offer to each individual consumer, which is conditioned by the necessary informations. They are the most important element in this type of business. However, collecting, storing and processing of data are common problems that occur in these activities. IT sector is in charge of implementing and controlling the entire process of information manipulation. It is necessary to adapt system to the law which is protecting consumers' rights. In order to avoid potential problems that may be caused by improper data manipulation, it is necessary to properly organize the databases and their protection system. This paper shows the proper actions of the IT sector related to information manipulation, the

creation of a database and the consequences that these actions bring with them.

Ma Rade Božić

Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina

Ma Dragana Milosavljev

Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“,
Zrenjanin, Srbija

UTICAJ I FUNKCIJA OBUKE ZAPOSLENIH NA USPJEŠNO IMPLEMENTIRANJE INFORMACIONIH SISTEMA

Tehnološki napredak postaje glavno oružje u borbi za osvajanje tržišta. Ovim procesom su obuhvaćene sve kompanije koje nastoje globalizovati svoje poslovanje, pa čak i one koje posluju u nacionalnim granicama. Razlog tome je nemogućnost izolovanja od fenomena globalizacije, naročito na tržištima gdje dolazi do velikog prodora inostranog kapitala. Preduzeća kao nosioci privrednih aktivnosti, svoje konkurentske prednosti nastoje da pronađu u primjeni informaciono-komunikacionih tehnologija. Kako ovakav proces postaje neminovnost u poslovanju, ono što diferencira konkurente je brzina implementacije ovih tehnologija, kao i prilagođavanje i praćenje konstantnih promijena u njihovom razvoju. Značajnu ulogu u navedenom procesu imaju korisnici informacionih sistema. Od suštinske važnosti je njihovo prilagođavanje datim promijenama, odnosno sticanje vještina i sposobnosti koje omogućavaju nesmetano obavljanje svih poslovnih aktivnosti. Kako bi se to i ostvarilo, neophodno je sprovesti odgovarajuće mjere i procedure u cilju savladavanja rada sa savremenim tehnologijama. Ovo za preduzeće predstavlja trošak koji može biti neznatan ukoliko se jave posljedice neadekvatno sprovedenog procesa obuke. Ako se pravilno implementira, a korisnici steknu sva potrebna znanja i vještine, tek onda dolazi do iskorištenosti maksimalnog potencijala informacionog sistema. Ukoliko korisnici ne posjeduju adekvatne vještine,

informacioni sistem neće biti u potpunosti iskorišten, što u krajnjem slučaju predstavlja gubitak za samog privrednog subjekta. Istovremeno udaljava preduzeće od visokog pozicioniranja na globalnom tržištu. U radu će biti opisana funkcija obuke zaposlenih u informacionom sistemu, kao i njen uticaj na samo poslovanje preduzeća.

IMPACT AND FUNCTION OF EMPLOYEES TRAINING ON THE SUCCESS OF INFORMATION SYSTEMS IMPLEMENTATION

Technological development becomes a major weapon in a fight for the market. This process includes all companies that seek to globalize their businesses and even those that operate inside national borders. The reason for this is the inability to isolate itself from the phenomenon of globalization, especially in markets where there is a large penetration of foreign investments. Companies as carriers of economic activities are trying to find their competitive advantages in the implementation of information and communication technologies. This process becomes necessary in a business, and the only difference between competition is the speed of implementation of these technologies, as well as the adaptation and monitoring of constant changes in their development. Users of information systems play a significant role in this process. The key point is their adaptation to the changes and acquiring skills and abilities that enable all business activities to be performed without interruption. To achieve this, it is necessary to implement appropriate procedures to master the work with modern technologies. This is a cost to the business that could be insignificant if the consequences of an inadequate training process occur. If implemented properly, and users acquire all the necessary knowledge and skills, only then the maximum potential of the information system could be reached. If users do not have adequate skills, the information system will not be fully utilized, which in the end represents a loss for the business. At the same time it moves the company away from high positioning in the global market. This paper will describe the function of training employees in the information system, as well as its impact on the business process.

Проф. др Слободан Суботић
Универзитет у Источном Сарајеву,
Саобраћајни факултет Добој

Проф. др Витомир Старчевић
Универзитет у Источном Сарајеву,
Факултет пословне економије
Бијељина

Др Горан Митровић
Дрина осигурање а.д. Милићи

УПРАВЉАЊЕ ФИНАНСИЈАМА ПРЕДУЗЕЋА С ЦИЉЕМ УСПОСТАВЉАЊА ОДРЖИВЕ КОНТИНУЕЛНЕ ЛИКВИДНОСТИ И ФИНАНСИЈСКЕ СТАБИЛНОСТИ У УСЛОВИМА ГЛОБАЛНИХ ПРОЦЕСА

Глобализација у својој актуелној форми представља нови динамички комплекс, посебно када су у питању њене импликације на економију и пословање привредних субјеката. Она своје импликације не испољава само кроз конкуренцију, него и кроз економски раст и развој. Савремено предузеће треба да обезбиједи адекватан менаџмент који је способан да креира и развија компаративне предности које ће му омогућити да се активно укључи у глобалне тржишне токове. Глобалне промјене су условиле нови начин пословања предузећа, а тиме и битан заокрет у приступу финансијском менаџменту. То је довело до измјена темељних економских поставки и критеријума успјешног управљања и пословања. Финансијски положај предузећа један је од показатеља успјешности предузећа да функционише у глобалном и турбулентном тржишном окружењу. Полазећи од ове чињенице, урадиће се практична обрада овог проблема и аналитички показатељи финансијског положаја три зависна производна предузећа која послују у саставу МХ Електропривреде Републике Српске. Циљ истраживања јесте да се покаже у којој мјери је менаџмент ових предузећа прихватио захтјеве глобалних економских процеса и њима

прилагодио своје пословање. Односно, да ли управљање финансијама обезбјеђује задовољавајући ниво ликвидности и финансијске стабилности ова три предузећа.

MANAGEMENT OF THE COMPANY'S FINANCES WITH THE OBJECTIVE OF ESTABLISHING SUSTAINABLE CONTINUOUS LIQUIDITY AND FINANCIAL STABILITY UNDER GLOBAL PROCESSES

Globalization in its current form is a new dynamic complex, especially when it comes to its implications for the economy and business of business entities. It manifests its implications not only through competition but also through economic growth and development. A modern enterprise needs to ensure proper management that is able to create and develop comparative advantages that will enable it to actively participate in global market processes. Global changes have led to a new way of business, and thus a significant turn in the approach to financial management. This approach has led to changes in the basic economic settings and criteria for successful management and operations. The financial position of an enterprise is one of the indicators of a company's success in operating in a global and turbulent market environment. On the basis of this fact, practical treatment of this problem and analytical indicators of financial condition of three subsidiary production companies operating within the MH Energy Industry of The Republic of Srpska will be conducted. The aim of the research is to show to what extent the management of these companies has accepted the requirements of global economic processes and adjusted their business to them. That is, whether financial management provides a satisfactory level of liquidity and financial stability for these three companies.

Prof. dr Dejan Gligović
VISOKA ŠKOLA MODERNOG BIZNISA,
Beograd, Srbija

Prof. dr Dragan Vukasović
NEZAVISNI UNIVERZIT BANJA LUKA –
EKONOMSKI FAKULTET

Dr Andrijana Mrkaić Ateljević
Visoka škola za turizam i hotelijerstvo
Trebinje

INOVACIJE I KONKURENTSKA PREDNOST U USLOVIMA GLOBALIZACIJE

Promena je preduslov opstanka među pojedinačnim ljudskim bićima , što je još više izraženo u organizacijama koje oni stvaraju i u kojima rade. Jednostavno rečeno, ako neka organizacija ne menja ono što nudi svetu – svoje proizvode ili usluge – i način na koji stvara i isporučuje ono što nudi, organizacija neće opstati. Pritisak za stalnom inovacijom znači da je kreativnost ključni izvor. Inovacija, tehnološke prednosti i konkurentska prednost su povezane složenim i multidimenzionalnim odnosima. Zahtevi za organizacionom inovacijom i tehnološkom prednošću povećavaju osnovne komponente konkurentske strategije mnogih preduzeća. Većina firmi se suočava sa ozbiljnim konkurentskim izazovima zahvaljujući užurbanom razvoju i nepredvidivosti promene tehnologije. Industrije koje zavise od visoko- sofisticiranih tehnologija i preduzeća angažovana u međunarodnoj konkurenciji su posebno ranjiva zbog potrebe za stalnom i brzom modifikacijom karakteristika svojih proizvoda i načina na koji vode poslovne aktivnosti.

INNOVATION AND COMPETITIVE ADVANTAGE IN GLOBALIZATION

Change is a pre-requisite for survival amongst individual human beings and even more so in the organizations which they create and in which they work. Put simply, if an organization does not change what it offers

the world – its product or services- and the ways in which it creates and delivers those offerings, it may not survive. The pressure for a constant innovation means that creativity is a key resource. Innovation, technology advances and competitive advantage are connected by complex and multidimensional relationships. Demands for organizational innovation and technological advantage are increasingly crucial components of competitive strategy for many firms. Most firms face serious competitive challenges due to the rapid pace and unpredictability of technology change. Industries dependent on highly sophisticated technologies and firms engaged in multinational competition are particularly vulnerable to the need for continuous and rapid modification of their product features and the ways in which they conduct business.

Akademik, Prof. dr Nenad Vunjak

Visoka škola modernog biznisa Beograd,
Srbija

Doc. dr Miloš Dragosavac

Visoka škola modernog biznisa
Beograd, Srbija

Doc. dr Milan Radaković

Fakultet za sport, Univerzitet Union

STRATEGIJA UPRAVLJANJA BANKARSKIM SISTEMIMA U ZEMLJAMA CENTRALNE I ISTOČNE EVROPE U USLOVIMA GLOBALIZACIJE

Finansijska kriza je negativno uticala na sve zemlje sveta u uslovima globalizacije sa različitim intezitetom, bez razlike da li se radi o višem ili nižem nivou razvijenosti i različitim privrednim strukturama. U uslovima globalizacije u zemljama u tranziciji izvršena je reforma bankarskog sistema i na taj način je započeto stvaranje novog finansijskog tržišta. Međunarodni monetarni fond uzeo je aktivno učešće u procesu tranzicije zemalja istočne Evrope pružanjem saveta i odobravanjem finansijskih aranžmana. Razvijene zemlje sveta su radi prevazilaženja svetske finansijske krize primenile mere nestandardne monetarne politike. Zemlje

centralne i istočne Evrope su u određenom delu pored opšteg korporativnog identiteta (naziv banke, skraćenog imena, zaštitnog znaka i slogana banke) primenjivale i kvalitativna obeležja korporativnog identiteta (imidž, reputacije i gudvila) banke. Ulaskom u 21. vek banke razvijenih zemalja sve više stavljaju naglasak na korporativnu kulturu i stil poslovanja banke. U praksi banaka najčešće su prisutne sledeće performanse: finansijske, marketing, menadžment performanse, performanse zaposlenih, poslovne filozofije, ugleda, reputacije i imidža banke. Analiza performansi banaka obuhvatila je 13 zemalja centralne i istočne Evrope podeljenih u tri grupe. Analizirane su performanse u vremenskom periodu od 2008-2018. godine koje se odnose na: učešće ukupne aktive u BDP-u, učešće ukupnih kredita u BDP-u, učešće ukupnog depozita u BDP-u i nivo adekvatnosti kapitala zemalja centralne i istočne Evrope. Analiza pokazuje da su dominantne banke zemalja centralne Evrope, a da se njima u određenim performansama približavaju banke zemalja istočne Evrope (članice Evropske Unije i zapadnog Balkana).

STRATEGY FOR MANAGING BANKING SYSTEMS IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE COUNTRIES UNDER GLOBALIZATION

The financial crisis has adversely affected all the countries of the world in the conditions of globalization with different intensity, no matter if it is higher or lower level of development and different economic structures. In the context of globalization in the countries in transition, the banking system was reformed, thus creating a new financial market. The International Monetary Fund has taken an active part in the transition process of Eastern European countries by providing advice and approving financial arrangements. Developed countries of the world have implemented measures of non-standard monetary policy to overcome the global financial crisis. In some parts of Central and Eastern Europe, in addition to the general corporate identity (bank name, abbreviated name,

trademark and slogan of the bank), the countries also applied qualitative features of the bank's corporate identity (image, reputation and goodwill). As they enter the 21st century, banks in developed countries are increasingly emphasizing the corporate culture and style of business of the bank. In the practice of banks, the following performances are most often present: financial, marketing, performance management, employee performance, business philosophy, reputation and the image of the bank. The banks' performance analysis included 13 Central and Eastern European countries divided into three groups. Performance over the period 2008-2018 is analyzed, related to: share of total assets in GDP, share of total loans in GDP, share of total deposit in GDP and level of capital adequacy of Central and Eastern European countries. The analysis shows that the central banks of the countries of Central Europe are dominant, and that in certain performances they are approached by the banks of the countries of Eastern Europe (members of the European Union and the Western Balkans).

Ranka Lukić

Хелтмарк (Healthmark), Сан Жуан (San Gwann), Малта (Malta)

ИНОВАЦИЈЕ И ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Иновација омогућава компанији да унаприједи своје пословање, да опстане на тржишту и креира нове вриједности. „Такође, иновација значи преузимање нечег новог, оригиналног на послу, рад на нов, другчији начин - наравно, успешнији од постојећег. Са друге стране, предузетник је професија која прихвата изазове, тражи повољне прилике, доноси пословне одлуке и ризикује.“ (Брекић, 1994, стр. 18) Теорије иновација повезују се са анализама Ј. Шумпетера у првој половини прошлог вијека, који је иновацију окарактерисао као главни

фактор технолошког напретка и економског развоја. Према његовом приједлогу, иновације су подијељене на:

- увођење новог производа,
- увођење нове методе (процеса),
- отварање новог тржишта,
- освајање новог извора сировина или полупроизвода,
- реорганизацију индустрије.

Истраживање у овом раду се спроводи у циљу довођења у корелацију иновација, економског раста и развоја земље. Користе се различите методе као што су описна метода, истраживање за столом, употреба различитих база података и упоређивање економских показатеља. Иновативне активности су кључне за избегавање стагнације и прекида рада. Иновације представљају различите иновативне активности које се одражавају на економски развој и раст. Економски раст можемо сагледати са становишта БДП-а по глави становника. У овом раду ћемо разматрати атмосферу која влада у Републици Српској а тиче се увођења и примјене иновација у активностима предузећа и њихов утицај на економски развој.

INNOVATION AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Innovation enables an enterprise to upgrade it's business, survive in the market and create new values. "The innovation also means taking on something new, original at work, working in a new, different way – of course, more successful than existing. On the other hand, an entrepreneur is a profession that accepts challenges, seeks opportunities, makes business decisions and takes risks." (Brekić, J.,1994). The theories of innovation are associated with the analyses of J. Schumpeter in the first half of the last century who characterized innovations as a basic factor in technological progress and economic development. According to his proposal, innovations are divided as follows:

- introducing a new product,
- introducing a new method of a product (process),
- opening a new market,
- winning a new source of raw materials or semi-finished products,
- reorganizing the industry.

The research is conducted in order to bring innovation, economic growth and the development of the country into correlation by using different methods such as a descriptive method, desk research, using the different databases and comparing economic indicators. Innovation activities are the key to avoid stagnation and cessation of work. Innovation represents the different innovation activities that reflect on economic development and growth. According to this paper the economic growth is measured through the gross domestic product per capita. Therefore, the introduction and application of innovations in the activities of enterprises influence the economic development in the Republic of Srpska.

Проф. др Јадранка Ђуровић Тодоровић
Економски факултет универзитета у
Нишу, Србија

Проф. др Марина Ђорђевић
Економски факултет
универзитета у Нишу, Србија

Ма Милица Ристић Цакић
Иновациони центар
Универзитета у Нишу

УПОТРЕБА КРИПТОВАЛУТЕ КАО ИНСТРУМЕНТА ПЛАЋАЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Промене у платним системима појединих земаља инициране употребом криптовалуте, отвориле су бројне дилеме у економској литератури. Иако се сазнања о овом феномену још увек нису довољно искристалисала, поједине државе регулисале су његову употребу. У овом раду истражујемо да ли се криптовалуте могу сматрати валутом, што је скренуло све већу пажњу регулатора забринутих за порез, осигурање и друге последице које се везују за законски третман

криптовалуте. Предмет рада је да анализара историју, карактеристике и степен регулације криптовалуте у свету. Циљ рада је да, кроз анализу држава, у којима је употреба криптовалуте легална, истражи могућности за регулацијом криптовалуте у Републици Србији..

THE USE OF CRYPTOCURRENCY AS A PAYMENT INSTRUMENT IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Changes in the payment systems of some countries, initiated by the use of cryptocurrencies, have opened up many dilemmas in the economic literature. Although knowledge of this phenomenon has not been yet sufficiently crystallized, some states managed to regulate its use. In this paper, we investigate whether cryptocurrencies can be considered as a currency, which has drawn increasing attention from regulators who are concerned about tax, insurance and other consequences related to the legal treatment of cryptocurrencies. The subject of the paper is to analyze the history, characteristics and level of cryptocurrency regulation in the world. The aim of the paper is to analyze the possibilities for regulating cryptocurrencies in the Republic of Serbia through the analysis of countries where the use of cryptocurrencies is legal.

Мр Драгана Тадић Живковић

Висока струковна школа за економију и
управу, Београд, Србија

УТИЦАЈ ЦРНИХ ЛАБУДОВА И ФИНАНСИЈСКИХ ТЕХНОЛОГИЈА НА УПРАВЉАЊЕ РИЗИКОМ У БАНКАРСТВУ

Теорија црних лабудова или теорија ризика у настајању добила је на значају убрзаним развојем информационих технологија. Термин је дефинисан пре двадесет година објашњавајући изненадне и снажне

утицаје које одређени непредвидиви догађаји имају на финансијски сектор. Разорни ефекти по финансијско тржиште и дуготрајни процес опоравка су битне одлике "црних лабудова". Финансијске технологије увелико обликују данашњицу и континуирано мењају банкарско пословање излажући при томе банке новим и некада потпуно непознатим ризицима. Текућа година представља изузетан изазов за банкарски сектор јер се у истом тренутку финансијски системи суочавају са изненадном пандемијом светских размера и притиском да решење за растуће проблеме проналазе у модерним финансијским технологијама. Пословање банака у новонасталим околностима је неопходно прилагодити промењеним захтевима тржишта. Та промена није дошла преко ноћи, али је преко ноћи постала обавезујућа. Иако изненадна и могуће краткотрајна имаће значајан утицај на будуће финансијске токове и начине пословања свих економских субјеката. Дигитална економија има велику шансу да покаже сав свој потенцијал и понуди подршку опоравку. Да ли ће финансијске технологије наћи начина да постану конкуретније банкама и да ли ће банке управљати надолazeћим ризицима на адекватан начин остаје да видимо у наредном временском периоду.

IMPACT OF BLACK SWANS AND FINANCIAL TECHNOLOGIES ON MANAGING BANKING RISKS

Black Swan Theory or Emerging Risk Theory has gained prominence as information technology accelerates. The term was defined twenty years ago, explaining the sudden and powerful impacts that certain unforeseen events have on the financial sector. The devastating effects on the financial market and the lengthy recovery process are essential features of Black Swans. Financial technologies are shaping the present day and are constantly changing their banking business, exposing banks to new and sometimes completely unknown risks. The current year is a tremendous

challenge for the banking sector as, at the same time, financial systems face a sudden global pandemic and pressure to find solutions to growing problems in modern financial technologies. Banks' emerging business needs to adapt to changing market demands. That change did not come overnight but has become binding overnight. Although sudden and possibly short-term, it will have a significant impact on the future financial flows and business practices of all economic entities. The digital economy has a great chance to show its full potential and offer recovery support. Whether financial technologies will find ways to become more competitive with banks and whether banks will manage their risks in an adequate manner remains to be seen in the coming period.

Prof. dr Vera Zelenović

Ekonomski fakultet Subotici, Univerzitet u
Novom Sadu, Srbija

Doc. dr Milan Radović

Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Ekonomski fakultet Pale

Doc. dr Jelena Vitomir

UPRAVLJANJE PROMENAMA U BANKARSKOJ INDUSTRIJI POD UTICAJEM PANDEMIJE COVID 19

Uspešnost neke promene valorizuje se novim stanjem, a da li će do njega doći zavisi od više uticajnih faktora: okoline, upravljanja, znanja, volje za promenom, otpora promenama, preduzetničkog duha, motivacije, rizika. Upravljanje promenama i donošenje ispravnih odluka je mnogo lakše kada je poznat put koji se nalazi ispred menadžera. U nepredviđenim situacijama, poput pandemije na globalnom nivou Covid 19, dolazi do izražaja spremnost banaka da momentalno odgovore na postavljene izazove i upravljaju promenama koje prete da ih preteknu, ukoliko odgovori ne budu adekvatni i blagovremeni, što je i predmet ovog istraživanja. Cilj istraživanja je da ukaže koliki je značaj da se banke u hodu počnu prestrojivati i upravljati promenama na način koji će im omogućiti

opstanak na tržištu. Za one banke koje nisu bile spremne za promene, izgubljene su nove poslovne prilike, zadovoljstvo kupaca i zaposleni su bili neefikasni.

MANAGEMENT OF CHANGES IN THE BANKING INDUSTRY UNDER THE COVID 19 PANDEMIA

The success of a change is valorized by a new state, and whether it will occur depends on several influential factors: environment, management, knowledge, the will to change, resistance to change, entrepreneurial spirit, motivation, risk. Managing change and making the right decisions is much easier when the path ahead of the manager is known. In contingencies, such as the global pandemic, Covid 19, banks' readiness to respond to challenges and manage change that threatens to overcome them is evident, which is the subject of this research. The aim of the research is to show the importance of banks in the course of starting to reorganize themselves and manage changes in a way that will enable them to survive in the market. For those banks that were not ready for changes, new business opportunities and customer satisfaction were lost, and employees were inefficient.

Kristina Koprivica

Gradska uprava Grada Bijeljina

Sladana Jovanović

POLITIKA UPRAVLJANJA PRIVATIZACIJOM I STRANIM DIREKTNIM INVESTICIJAMA KAO NOSIOCIMA SAVREMENOG PROCESA GLOBALIZACIJE U TRANZICIONIM ZEMLJAMA

Globalizacija kao proces ubrzane ekonomske integracije koji sa sobom nosi homogenizaciju i unifikaciju svijeta, ukidanje prepreka prometu robe, kapitala, ideja i ljudi, zasniva se na doktrini slobodnog tržišta kao jedinstvenom mehanizmu upravljanja ekonomijom, privredom i društvom

u cjelini. Cilj istraživanja u radu jeste analiza politike upravljanja privatizacijom i stranim direktnim investicijama kao nosiocima savremenog procesa globalizacije u tranzicionim zemljama. Zemljama u tranziciji, poput naše, koje su prešle sa centralno-planske na privredu sa slobodnim tržištem, mnogim neuspjelim privatizacijama, sa zastarjelom tehnologijom, recesijom privrede, još uvijek neokončanim procesom tranzicije, nije lako da se izборе za svoje mjesto u globalnom svijetu i da ostanu konkurentne, a da pritome rade na očuvanju i unapređenju značajnih domaćih resursa. Privatizacija koja predstavlja, pored ostalih uslova, osnovni uslov za otvaranje domaće privrede prema svjetskom tržištu, ima za posljedicu povećanu stopu nezaposlenosti, što, samim tim, rezultira enormnim socijalnim razlikama. Bosna i Hercegovina, kao i ostale zemlje u tranziciji, bile su primorane da stvore uslove za priliv stranih direktnih investicija kao i upravljanje njima radi stvaranja dobre platforme za razvoj nacionalne privrede, jer zemlje u tranziciji nemaju savremeno razvijenu privredu, dovoljnu količinu resursa i potreban tehničko-tehnološki razvoj. Dakle, nacionalna ekonomija zemalja u tranziciji prilivom stranih direktnih investicija može da bilježi kako pozitivne, tako i negativne efekte

PRIVATISATION MANAGING AND FOREIGN DIRECT INVESTMENT POLICY AS CARRIERS OF MODERN GLOBALISATION PROCESS IN TRANSITION COUNTRIES

Globalisation, as a process of accelerated economic integration that results in the homogenisation and unification of the world, the removal of obstacles to the movement of goods, capital, ideas and people, is based on the free market doctrine as a unique mechanism for managing the economy and society as a whole. The aim of this research is to analyse the policy of managing privatisation and foreign direct investment as carriers

of the modern process of globalisation in transition countries. It is not an easy process for transition countries like ours, which have moved from a central to a free-market economy, with many failed privatizations, with outdated technology, an economic recession, and an unfinished transition process to remain competitive while working to conserve and enhance significant domestic resources. Privatisation, which is, among other conditions, the basic condition for opening up the domestic economy to the world market, results in an increased unemployment rate, which, in turn, results in enormous social disparities. Bosnia and Herzegovina, as well as other countries in transition, were forced to create the conditions for inflow and management of foreign direct investments in order to create a good platform for the development of the national economy, since the countries in transition do not have a modern economy, sufficient resources and the necessary technical - technological development. Therefore, the national economy of countries in transition with the inflow of foreign direct investment can have both positive and negative effects.

Мр Биљана Станивук

Универзитет у Источном Сарајеву,
Факултет пословне економије Бијељина

ФИСКАЛНА КОНСОЛИДАЦИЈА – ЛЕКЦИЈЕ ИЗ ПРОШЛОСТИ

Фискална консолидација представља један од најчешће коришћених инструмената фискалне политике у циљу „оздрављења“ привредног и економског амбијента једне државе. Успјешним спровођењем плана фискалне консолидације постиже се смањење буџетског дефицита и јавног дуга, уз експанзивне ефекте који се првенствено односе на раст БДП-а. Међутим, за успјех фискалне консолидације није довољно имати добар и јасан план и прецизну стратегију. Циљ рада јесте да, на основу претходних искустава, дефинише који су то предуслови који

опредјељују успјешну фискалну консолидацију. Исто тако, у раду ће бити наглашене најчешће грешке због којих консолидација не иде у жељеном правцу. Треба нагласити да не постоји јединствена фискална политика и да свака земља има могућност да на основу својих предиспозиција формулише стратегију фискалне консолидације, за коју вјерује да ће донијети најбоље резултате.

FISCAL CONSOLIDATION – LESSONS FROM THE PAST

Fiscal consolidation is one of the most commonly used instruments of fiscal policy in order to "recover" the economy of a country. Successful implementation of the fiscal consolidation plan leads to a reduction of the budget deficit and public debt, with expansive effects primarily related to GDP growth. However, the success of fiscal consolidation does not depend only on a good plan or precise strategy. The aim of this paper is to, based on previous experience, define the conditions that determine successful fiscal consolidation. Also, the paper will emphasize the most common mistakes that prevent consolidation from going in the desired direction. It should be mentioned that there is no unique fiscal policy and that each country has the opportunity to formulate a fiscal consolidation strategy based on its predispositions, which it believes will bring the best results.

Jovana Jovanović
Sberbank a.d. Banja Luka

Miroslav Todorović
UR Restoran „Pogled“, Han Pijesak

KONCEPTI I METODE UZORKOVANJA U REVIZIJI

U privrednom i administrativnom životu riječ revizija je dosta prisutna. Revizija finansijskog poslovanja obuhvata detaljno ispitivanje čitavog poslovanja u određenom periodu ili ispitivanje jednog užeg sektora; vrši se kad je potrebno precizno rasvjetliti pravo stanje; kad se sumnja na

postojanje finansijskih zloupotreba ili kada je to potrebno organima upravljanja iz nekih posebnih razloga. Revizija finansijskih izvještaja se od ostalih revizija izdvaja i no tome kakve stručne i etičke kvalitete mora posjedovati lice koje je izvodi. Ovo obilježje reviziju finansijskih izvještaja čini posebnom. Revizija, dakle, obuhvata sistematsko prikupljanje i vrjednovanje dokaza kao osnov za određivanje da li finansijski izvještaji odgovaraju ustanovljenim kriterijima koji su sadržani u računovodstvenim standardima. Pored sakupljanja dokaza, revizija uključuje i meritorno izražavanje mišljenja nezavisnog, kompetentnog i autoritativnog lica. Mišljenje revizora uvek zavisi od dokaza. Svaki dobijeni dokaz revizor mora da tumači i procjenjuje prije nego što dođe do zaključka da li se izvještaji podudaraju sa objektivnim kriterijumima. Ta rasuđivanja od strane revizora iziskuju analitičke sposobnosti i sposobnosti tumačenja i povezivanja. Objektivan dokaz omogućava revizoru da zauzme nepristrasan stav pri izboru i ocjeni dokaza. Strategija svake revizije mora biti pažljivo osmišljena i fleksibilna, tj. podložna modifikaciji, s obzirom na moguće situacije u finansijskim izvještajima.

CONCEPTS AND METHODS OF SAMPLING IN AUDIT

In economic and administrative life, the word audit is quite present. An audit of financial operations includes a detailed examination of the entire business in a given period or an examination of a narrower sector; it is performed when it is necessary to precisely illuminate the real situation; when the existence of financial abuses is suspected or when it is necessary for the governing bodies for some special reasons. The audit of financial statements differs from other audits in terms of the professional and ethical qualities that the person performing must possess. This feature makes the audit of financial statements special. The audit, therefore, includes systematic collection and evaluation of evidence as a basis for

determining whether the financial statements meet the established criteria contained in accounting standards. In addition to gathering evidence, the audit also includes the meritorious expression of the opinion of an independent, competent and authoritative person. Audit opinion always depends on the evidence. Each piece of evidence obtained must be interpreted and evaluated by the auditor before concluding whether the reports meet the objective criteria. These judgments by the auditor require analytical skills and the ability to interpret and relate. Objective evidence enables the auditor to take an impartial position in selecting and evaluating evidence.

The strategy of each audit must be carefully designed and flexible, in other words, subject to modification, given the possible situations in the financial statements.

Проф. ср Срђан Дамјановић

Универзитет у Источном Сарајеву,
Факултету пословне економије
Бијељина

Проф. др Предраг Катанић

Универзитет у Источном Сарајеву,
Факултету пословне економије
Бијељина

Мр Борислав Дракул

Универзитет у Источном Сарајеву,
Факултету пословне економије
Бијељина

ПРИМЈЕНА EXCEL-A У ЕКОНОМИЈИ

Економисти у свом свакодневном раду морају да унесу и обраде велику количину података. Већина бројних података се уноси у Excel апликацију. Приликом уноса података у Excel документ може доћи до случајног али и намјерног погрешног уноса података. Да би спријечили сваки евентуални погрешан унос података у припремљени Excel документ, пожељно је прије уноса података користити команду за валидацију унешених података. Филтрирање података је саставни

дио анализе претходно унесених података у Excel документ. Користи се за брзо и једноставно проналажење жељених података у табели и наставак даљег рада само са изабраним дијелом података, а поступак филтрирања података смо описали у раду.

Када у економији имамо велику количину података, углавном се може процјенити да се они понашају према Гаусовој (нормалној) расподјели. У раду смо описали како се у Excel-у једноставно и брзо може рачунати површина (односно вјероватноћа) испод гаусове криве, помоћу готове статистичке функције NORM.DIST и NORM.INV. Кроз два практична примјера смо показали као се уз помоћ ове двије функције могу вршити процјене неких вриједности у укупној популацији података.

APPLICATION OF EXCEL IN ECONOMICS

On a daily bases, economists must enter and process a large amount of data. Most of the data is entered into an Excel application. When entering data into an Excel document, accidental or intentional incorrect data entry can occur. To prevent any possible incorrect data entry in the prepared Excel document, it is advisable to use the command for validation of the entered data before data entry. Data filtering is an integral part of the analysis of previously entered data in an Excel document. It is used to quickly and easily find the desired data in the table and continue further work only with the selected part of the data; the process of filtering data is described in the paper.

When we have a large amount of data in economics, it can generally be estimated that they behave according to the Gaussian distribution. In this paper, we described how the area (or probability) below the Gaussian curve can be calculated easily and quickly in Excel, using the ready-made statistical function NORM.DIST and NORM.INV. Using two practical

examples, we have shown how with the help of these two functions estimates, some values in the total data population can be performed.

Ma Suzana Stevanović

Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina

Prof. dr Ivan Milenković

Ekonomski fakultet u Subotici;
Univerzitet u Novom Sadu

POREĐENJE REŽIMA CILJANJA INFLACIJE U KANADI I NA NOVOM ZELANDU U POSLEDNJOJ DEKADI

Razvojem ekonomske teorije i izmenjenih ekonomskih okolnosti, tokom zadnje dve decenije dolazi otežanog održavanja fokusa centralnih banaka, izostankom željenih dugoročnih efekata monetarnih kretanja sa ograničenim merama i alatima koji stoje na raspolaganju centralnim bankama. Tako da monetarne politike koje sprovode centralne banke imaju fokus na samo jedan cilj koji može da se dugoročno kontroliše, a to je opšti nivo cena. Tokom 90-tih godina XX veka došlo je do razvoja koncepta inflacionog targetiranja, zbog činjenice da primena drugih strategija targetiranja monetarnih agregata nije rezultovala željenim ishodom. Ciljevi inflacije na Novom Zelandu i Kandi su definisani u okviru Sporazuma (PTA) između guvernera centralne banke i ministra finansija. U okviru ovog sporazuma je sa određenim stepenom preciznosti definisano šta u određenom vremenskom periodu se može očekivati da monetarna politika ostvari. U obe posmatrane zemlje primenjuje se CPI, odnosno Indeks potrošačkih cena za merenje kretanja inflacije, takođe primenjuje se i stopa bazne (core) inflacije koja isključuje cene energenata, hrane i indirektnih poreza. Nakon uvođenja režima ciljanja inflacije i u Kanadi i na Novom Zeladu veoma brzo se uspostavila niža stopa inflacije.

Režim ciljanja inflacije se pokazao kao veoma uspešan u ostvarivanju postavljenih ciljeva, tako da su obe banke nastavile da vrše konstantno

ažuriranje vezano za formalne i neformalne okvire za ciljanje inflacije, kako bi kontinuirano ostvarivale očekivane efekte.

COMPARISON OF INFLATION TARGETING REGIMES IN CANADA AND NEW ZEALAND IN THE LAST DECADE

With the development of economic theory and changed economic circumstances, during the last two decades comes to difficulty in maintaining the focus of central banks, the absence of the desired long-term effects of monetary trends with limited measures and tools available to central banks. So the monetary policies pursued by central banks have a focus on only one goal that can be controlled in the long run, and that is the general price level. During the 90s of the XX century, the concept of inflation targeting was developed, due to the fact that the application of other strategies of targeting monetary aggregates did not result in the desired outcome. The inflation targets in New Zealand and Canada are defined in an Agreement (PTA) between the Governor of the Central Bank and the Minister of Finance. This agreement defines with a certain degree of precision what monetary policy can be expected to achieve in a certain period of time. In both observed countries, the CPI, ie the Consumer Price Index for measuring inflation, is applied, and the core inflation rate is also applied, which excludes the prices of energy, food and indirect taxes. After the introduction of the inflation targeting regime in both Canada and New Zealand, a lower inflation rate was established very quickly.

The inflation targeting regime proved to be very successful in achieving the set targets, so both banks continued to constantly update the formal and informal inflation targeting frameworks, in order to continuously achieve the expected effects.

Др Биљана Ковачевић

Универзитет у Источном Сарајеву,

Факултет пословне економије

Бијељина

ТЕОРИЈСКЕ ОСНОВЕ КОНЦЕПТА УПРАВЉАЊА ПЕРФОРМАНСАМА

Управљање перформансама је врло актуелна област менаџмента, која се у напредним економијама изучава већ неколико деценија. Овим чланком даје се приказ теоријских основа за концепт управљања перформансама, његов историјски развој, као и фазе које су се издвојиле као значајне. Разрађујући појам пословних процеса и уочавајући њихов утицај на несметано пословање, концепт управљања перформансама добија све више на значају. Да би процес управљања перформансама могао деловати као интегративан концепт, поред пословних процеса, неопходно је планирати и мерити перформансе запослених, али и укупне организационе перформансе. Само сагледавањем свих ових аспеката може се очекивати да предузеће у делу побољшања потребних перформанси, произведе очекиване ефекте. Узевши у обзир да је циљ сваког предузећа остваривање финансијске добити, мора се нагласити да се не сме дозволити да искључиво финансијски циљеви угрозе остале аспекте доброг пословања.

THEORETICAL FOUNDATIONS OF THE PERFORMANCE MANAGEMENT CONCEPT

Performance management is a very current field of management, which has been studied in advanced economies for several decades. This article provides an overview of the theoretical foundations for the concept of

performance management, its historical development, as well as the phases that have been singled out as significant. By elaborating the concept of business processes and noticing their impact on uninterrupted business, the concept of performance management is gaining more and more importance. In order for the performance management process to act as an integrative concept, in addition to business processes, it is necessary to plan and measure employee performance, or overall organizational performance. Only by considering all these aspects can the company be expected to produce the expected effects in terms of improving the required performance. Given that the goal of every company is to make a financial profit, it must be emphasized that we must not allow financial goals alone to jeopardize other aspects of good business.

Prof. dr Radule Tošović

Rudarsko-geološki fakultet, Univerzitet
u Beogradu

ГЕНЕРАЛНО ПЛАНИРАЊЕ ТРОШКОВА ПРОИЗВОДЊЕ МИНЕРАЛНИХ СИРОВИНА И ЕКОНОМСКА ОЦЕНА РУДНИХ ЛЕЖИШТА

Материјалну производњу минералних сировина прате специфични трошкови, чије је генерално сагледавање неопходно у склопу дугорочног планирања производње. Посебан проблем који прати дефинисање ових трошкова је што се њихово планско сагледавање мора вршити знатно раније пре почетка предметне производње. Већ у фази геолошких истраживања и проналажења рудног лежишта мора се правити пројекција економске исплативости, која треба да омогући сагледавање односа тржишне цене минералне сировине и трошкова производње, јер од таквог позитивног резултата зависи наставак

истраживања. Посебан проблем се појављује у случају када због ниског степена истражености нема довољно елемената за трошковно дефинисање будуће производње. У раду се анализира примена методе економске оцене лежишта, као сложеног система сета фактора и сета показатеља, која омогућује директно, или у комбинацији са методом аналогije, генерално сагледавање трошкова будуће минералне производње.

GENERAL PLANNING OF MINERAL RAW MATERIALS PRODUCTION COSTS AND ECONOMIC EVALUATION OF ORE DEPOSITS

Material production of mineral raw materials is accompanied by specific costs, which have to be considered in general, as part of long-term production planning. A special problem that accompanies the definition of these costs is that their planned consideration must be performed much earlier before the start of the subject production. Already in the phase of geological research and finding the ore deposit, a projection of economic profitability must be made, which should enable the analysis of the relationship between the market price of mineral raw materials and production costs, because the continuation of research depends on such a positive result. A special problem arises in the case when due to the low level of research there are no sufficient elements for cost definition of future production. The paper analyzes the application of the method of economic evaluation of deposits, as a complex system of sets of factors and indicators, which allows direct, or combined with the analogy method, general analysis of the costs of future mineral production.

Проф. др Раде Станкић
Економски факултет Универзитета у
Београду, Србија

Проф. др Јасна Солдић Алексић
Економски факултет Универзитета у
Београду, Србија

Проф. др Александра Зечевић
Економски факултет Универзитета у
Београду, Србија

УЛОГА УЧЕЊА НА ДАЉИНУ ТОКОМ ПАНДЕМИЈЕ COVID-19

Основни циљ овог рада јесте да прикаже анализу функционисања учења на даљину у образовном систему Србије за време пандемије Covid-19, као и да представи закључке о спремности образовног система за ову и сличне ванредне ситуације. Имајући у виду чињеницу да је само у основном и средњем образовању Србије 750 000 ученика и 80 000 наставника било принуђено да користи неку форму учења на даљину, посебно је важно да се сагледа значај учења на даљину у оваквим околностима. Пандемија Covid-19 је утицала на образовни систем Србије, као уосталом и на образовне системе у целом свету, тиме што је проузроковала значајне логистичке и технолошке проблеме, и наметнула наставном особљу потребу да пређу на нове начине подучавања. У раду су прво представљене најчешће коришћене платформе и апликације учења на даљину за време пандемије. Затим су представљени резултати истраживања о ставу студената према учењу на даљину, које је обављено на Економском факултету, Универзитета у Београду. Посебно је наглашено да ће утицај пандемије бити далекосежан и да ће се значајно одразити на образовне системе у свету, као и на образовни систем Србије. Имајући у виду да се разна технолошка решења већ користе у образовању и да ће наставити и даље да имају кључну улогу у образовању генерација које долазе, у раду се указује на потребу сагледавања потреба за новим ИКТ вештинама у образовању. У

окужењу где се знању може приступити са једним click-ом, јасно је да ће у будућности улога предавача претрпети значајне промене.

THE ROLE OF DISTANCE LEARNING DURING THE COVID-19 PANDEMIC

The primary objective of this paper is to present the analysis of the functioning of distance learning in the educational system in Serbia during Covid-19 pandemic, and to draw conclusions on the readiness of the system for such and similar situations. More specific, the objective is to consider the role of distance learning in these circumstances, bearing in mind the fact that only in primary and secondary schools nearly 750,000 students and some 80,000 teachers were forced to use one or the other distance learning method. COVID-19 pandemics has affected educational systems in Serbia and worldwide alike, posing unimaginable logistic and technological challenges, forcing teachers to teach in new and unfamiliar ways. The paper first provides an overview of the most commonly used distance learning platforms and applications, in general and especially during a pandemic. In particular, research was conducted on students' attitudes about distance learning during the pandemic. The data obtained from a survey conducted at the Faculty of Economics, University of Belgrade are also analysed. The paper points the impact of the pandemic will clearly be far-reaching and widespread, raising the issue of its possible long-term significance for the education in general, and the educational system in Serbia in particular. The paper also points to the need of generation of new ICT skills in education. Technology has taken roots in education and will continue to play the key role in educating generations to come. With knowledge just a click away, the role of teachers will inevitably change.

Prof. dr Ivan MirovićUniverzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina**Doc. dr Vesna Petrović**Univerzitet u Istočnom Sarajevu,
Fakultet poslovne ekonomije Bijeljina

GRANICE RASTA I EVROPSKI FIDUCIJARNI NOVAC

U ovom eseju razmatramo fenomen rasta na globalnom nivou, apostrofirajući usporavanje i (granice) rasta BDP-a Zapada. Komparacijom SAD kao najzrelije ekonomije na svijetu, Kine kao novog hegemonu, zemalja OECD-a, zatim zemalja BRICS-a, te ostatka svijeta, pokazujemo rast i nejednaki razvoj pet „regionalnih budućnosti,” globalnog svijeta. Pored imanentnih ekonomskih razloga zaostajanja zapadnih ekonomija i društava, krize strukture i funkcionisanja demokratskog kapitalističkog sistema, i ekološke granice održivosti, ističemo i dva neekonomska momenta, kraj liberalizma kao fundamentalne ideologije zapadnog svijeta i gubitak povjerenja kao temeljne moralne kategorije. Prema prognozama futurista, Zapad je posustao, finansijski sistem je oštećen, oporavak je spor i neizvjestan. Predmet razmatranja su: paradigma rasta, vjera u trajni napredak, kraj liberalizma i gubitak povjerenja, oporavak zapadnih ekonomija, neke mjere monetarne politike, te Evropski fiducijarni novac i usporavanje rasta evrozone. Monetarna ekonomija evra kao dogovorene jedinstvene valute izazvala je snažne promjene u evrozoni i Evropskoj uniji uhvaćenoj u „zamku.” Ekonomija evra, između ostalog, odgovorna je za oštru podjelu zemalja članica evrozone na zemlje suficita i zemlje deficita, te krizu evrozone, stagnaciju i usporavanja ekonomskog (neekonomskog) rasta.

GROWTH LIMITS AND EUROPEAN FIDUCIARY MONEY

This paper considers the phenomenon of global growth, emphasizing the slowdown and (limits) of the Western GDP growth. By comparing the United States as the most mature economy in the world, China as the new

hegemon, the OECD countries, the BRICS countries, and the rest of the world, we show the growth and unequal development of the five "regional futures" of the global world. In addition to the imminent economic reasons for the backwardness of Western economies and societies, the crisis of the structure and functioning of the democratic capitalist system, and the ecological limits of sustainability, we emphasize two non-economic moments: the end of liberalism as a fundamental ideology of the Western world, and the loss of trust, which is a fundamental moral category. According to futurist forecasts, the West has slowed down, the financial system has been damaged, and the recovery is slow and uncertain. The following subjects are being considered: the growth paradigm, the belief in lasting progress, the end of liberalism and the loss of confidence, the recovery of Western economies, some monetary policy measures, and European fiduciary money and the slowdown of the growth in the Eurozone. The monetary economy of the euro as an agreed single currency has caused strong changes in the Eurozone and has "trapped" the European Union. The euro economy, among other things, is responsible for the sharp division of the Eurozone member states into surplus and deficit countries, and the Eurozone crisis, stagnation, and slowdown in economic (non-economic) growth.

Мр Борислав Дракул

Универзитет у Источном Сарајеву, Факултет
пословне економије Бијељина

УПРАВЉАЊЕ ПОДАЦИМА: ОСНОВА ЗА ДИГИТАЛНУ ТРАНСФОРМАЦИЈУ

Дигитална трансформација је процес стварања нових дигиталних пословних процеса и пословних модела који пословној организацији отварају могућности за конкурентску предност, омогућавајући им доношење бољих одлука. Поред тога, што је дигитална трансформација пословна прилика, она је уједно и стратешка претња.

Претња долази од конкурената, који су дигитално трансформисали своје пословање, користећи нове и унапређене моделе пословања. Они који успеју у овом новом, дигиталном пословном окружењу, биће они који ће поставити флексибилан и прилагодљив темељ управљања подацима да би се испоручили поуздани подаци за све нове пословне моделе, нову аналитику и нове кориснике у целој организацији. Фокус овог рада је да се укаже на значај података и како управљање подацима уз коришћење аналитике и нових пословних модела, помаже у унапређењу пословања организације.

DATA MANAGEMENT: THE FOUNDATION FOR DIGITAL TRANSFORMATION

Digital transformation is the process of creating new digital business processes and business models that open opportunities for a business organization to a competitive advantage, enabling them to make better decisions. In addition to being a business opportunity, digital transformation is also a strategic threat. The threat comes from competitors, who have digitally transformed their business, using new and improved business models. Those who succeed in this new, digital business environment will be the ones to lay a flexible and customizable data management foundation to deliver reliable data for all new business models, new analytics, and new users across the organization. The focus of this paper is to point out the importance of data and how data management, using analytics and new business models, helps to improve the organization's business.

**УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
ФАКУЛТЕТ ПОСЛОВНЕ ЕКОНОМИЈЕ БИЈЕЉИНА**

UNIVERSITY OF EASTERN SARAJEVO
FACULTY OF BUSINESS ECONOMICS

www.ekonbiz.ues.rs.ba